

Polášek, Patrik

Zpráva z varšavské mezinárodní konference "Religion, Cultural Heritage, and Social Change in Central-Eastern Europe"

Religio. 2022, vol. 30, iss. 2, pp. [195]-197

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/Rel2022-2-6>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.77099>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20221221

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Zpráva z varšavské mezinárodní konference „Religion, Cultural Heritage, and Social Change in Central-Eastern Europe“

PATRIK POLÁŠEK

Ve dnech 4. – 5. července 2022 se v polské Varšavě konala konference s názvem *Religion, Cultural Heritage, and Social Change in Central-Eastern Europe*. Konferenci pořádal mezinárodní výzkumný tým pod vedením Alessandra Testy v rámci projektu *Re-Enchantment of Central-Eastern Europe* (při Univerzitě Karlově) ve spolupráci s Institutem archeologie a etnologie Polské akademie věd a s podporou pracovní skupiny *Cultural Heritage and Property* při Mezinárodní společnosti etnologie a folkloru (SIEF). Členy výzkumného týmu byli dále čeští a polští sociologové, antropologové, etnologové a religionisté zabývající se náboženstvím a tradicí ve spojitosti se sociálními změnami. Ústředním tématem konference bylo „náboženství a kulturní dědictví“ v postsocialistické střední a východní Evropě. Hlavní myšlenkou bylo nahlédnout náboženství a sociální změnu skrze optiku konceptu *kulturní heritizace* (tedy procesu, při kterém se z kulturního jevu stává kulturní dědictví, hmotné či nehmotné), který je úzce spojen s konceptem kulturní paměti, jelikož je založen na interpretacích minulosti a jejich využití v přítomnosti.

Na konferenci bylo prezentováno na dvacet příspěvků, se kterými vystoupili sociální a humanitní vědkyně a vědci nejen z Polska a Česka, ale také z Francie, Rumunska, Slovinska, Maďarska a Lotyšska. V této zprávě zmíním zejména ty příspěvky, které mě obzvláště zaujaly, a které dle mého názoru vyvolaly nejvíce otázek v diskusích.

Tématu konstrukce kulturního dědictví se věnoval například hned úvodní příspěvek od Cristiny Clopot, působící v Edinburské královské společnosti, s názvem „From the World Heritage site to the icon in the museum – the heritigisation of religion in Romania“. V příspěvku ukázala,

Religio: Revue pro religionistiku 30/2, 2022, 195-197.

<https://doi.org/10.5817/Rel2022-2-6>

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

jak náboženství proniká do sekulárních sfér činností, například do ekonomiky, a to prostřednictvím využití rumunského náboženského dědictví pro účely turismu. Autorka tuto situaci porovnávala s malou rumunskou etnickou skupinou starověrců, kteří heritizaci používají jako nástroj pro upevnění své víry a identity, resp. komunity. Příspěvek „Making of religious heritage: the Battle of Warsaw (1920) commemorations“, přednesený Kamilou Baranieckou-Olszewskou z Institutu archeologie a etnologie Polské akademie věd, se zabýval tím, jak se ze vzpomínek na bitvu o Varšavu postupem času zkonstruovalo náboženské dědictví, které posloužilo k politickým účelům v podobě upevnění národní identity. Podobná východiska měl například i příspěvek od Anny Niedźwiedz z téhož pracoviště, která analyzovala, jak se v polské společnosti proměňuje obraz osobnosti Jana Pavla II. do národního hrdiny, který proniká i do mimonáboženských sfér.

Další příspěvky se věnovaly výzkumu náboženství v ne-náboženském či sekulárním prostředí. Obzvlášť zajímavou byla prezentace Zuzany Bártové z Institutu sociologických studií při Univerzitě Karlově. V příspěvku s názvem „Managers as new religious leaders? A case study of personal development in Slovak companies“ autorka analyzovala manažery slovenských firem optikou teorií náboženských vůdců. Zkoumala praktiky, které tito manažeři používají k osobnímu rozvoji svých zaměstnanců, a které nutně nejsou vnímány jako náboženské. Manažeři zde vystupují jako „guruové“, kteří prostřednictvím svého charismatu a praktik typu meditace, terapie a relaxace chtějí rozvíjet osobní, psychickou stránku zaměstnanců firmy a učinit z nich lepší pracovníky.

Velký ohlas měl také příspěvek „Religious heritage behind bars“ od Lukáše Dirgy a Jana Váněho z Katedry sociologie Západočeské univerzity v Plzni o náboženství v českých věznicích. Autoři se zabývají vlivem náboženského dědictví na proměnu vězeňského systému a tím, jak se historicky proměňovala instituce vězeňského kaplana. Přestože se v posledních letech stalo náboženství významnou součástí českého vězeňského systému, jeho pozice nadále zůstává zčásti ambivalentní. V rámci etnografického výzkumu byly provedeny rozhovory s vězni, ostrahou, manažery a kaplany. Autoři zjistili, že služby kaplana využívají odsouzení v poměrně hojném zastoupení, často však tato participace plní spíše sociální funkce než náboženské. Díky návštěvě kaplana se totiž odsouzení dostanou do částí věznice, kam by se jinak nedostali a setkají se s jinými odsouzenými, které by také za jiných okolností nepotkali. Instituce kaplana je tak pro ně zčásti branou do širších sociálních sítí vězeňského komplexu.

Obecně konferenční příspěvky nabízely rozmanité, a především interdisciplinární perspektivy na téma náboženství a kulturního dědictví. Většina prezentací se zabývala etnologickou a historickou perspektivou. Nechyběl však ani pohled antropologický, sociologický a religionistický.

U mnoha příspěvků jsem nicméně postrádal hlubší metodologickou reflexi, na kterou mohl být kladen větší důraz. Na druhou stranu ne jednou zazněly metodologické poznámky v rámci diskuse po příspěvku. Celkově však hodnotím konferenci jako velice přínosnou, jelikož nabízela výstupy ze zajímavých terénních výzkumů, z nichž je patrná stále přetrvávající rozmanitost náboženského dědictví v prostoru střední a východní Evropy. Také ukázala, že náboženství je stále žhavým tématem ve veřejném prostoru (nejen) postsocialistických zemí. Po organizační stránce byla konference uspořádána výborně. Jelikož se publikum konference skládalo prakticky pouze z vystupujících a organizátorů, působila velice komorním dojmem. Po většinu času také panovala velice přátelská atmosféra, která z celé události činila příjemný zážitek.